

Wschodniosłowiańskie i czeskie przysłowia

Eva Mrhačová od wielu lat prowadzi samodzielnie i we współpracy z wybitnymi językoznawcami paremiologiczne badania porównawcze, których efektem jest bogaty zbiór artykułów i słowników. W roku 2017 ujrzał światło kolejne z opracowań, tym razem poświęcone przysłowiom i porzekadłom w językach wschodniosłowiańskich.

Autorzy słownika *Východoslovanská přísloví a pořekadla v pohledu od češtiny*¹ zebrali 752 czeskie przysłowia i porzekadła oraz ich ekwiwalenty w języku rosyjskim, ukraińskim i białoruskim. Słownik rozpoczyna krótki wstęp, w którym przedstawione zostały zasady doboru jednostek oraz prawidłowości, występujące w zebranym materiale, a kończy spis literatury oraz wykaz słów kluczowych w czeskich paremiach wraz z numerami artykułów hasłowych.

---

¹ Eva Mrhačová, Lukáš Plesník, Jelena Kupcevičová, Viktorija Vaida, *Východoslovanská přísloví a pořekadla v pohledu od češtiny*, Ostravska univerzita, Ostrava 2017, 165 s., ISBN 978–80–7464–958–5.

W słowniku zgromadzony został zróżnicowany materiał, gdyż wśród jednostek hasłowych znalazły się przysłowia, porzekadła oraz skrzydlate słowa (w większości biblizmy). Według autorów, ogniwem spajającym zebrane jednostki jest ich związek z życiem człowieka oraz przynależność do szeroko rozumianej frazeologii. Wśród prawdziwości występujących w przysłowia wschodniosłowiańskich zauważyli oni dużą liczbę zoonimów (przy czym okazało się, że tak w językach zachodniosłowiańskich, jak i wschodniosłowiańskich najczęściej pojawiają się w nich wilk i pies), tworzenie szeregów synonimicznych oraz częstszą niż w językach zachodniosłowiańskich tendencję do używania rymów oraz zachowywania ich w ciągach synonimów.

Artykuły hasłowe w słowniku zostały ponumerowane i usystematyzowane w porządku alfabetycznym. Każde hasło jest opatrzone krótką definicją, a przy skrzydlatych słowach dodatkowo podano w nawiasie jego autora lub źródło pochodzenia. Warianty wyrazów w przysłowia oraz synonimy przysłów zostały oddzielone ukośnikiem. Zapewne ze względu na oszczędność miejsca synonimiczne przysłowia i porzekadła czeskie, nie zostały rozbite na dwie jednostki hasłowe. Może to być nieco mylące dla czytelnika, który będzie np. szukał wschodniosłowiańskiego ekwiwalentu przysłowia *Jazyk nechávej doma a venku uši* pod literą *j*, a tymczasem został on umieszczony pod literą *m* jako synonim przysłowia *Málo mluv a hodně poslouchej*. Pomocny w takiej sytuacji okazuje się wykaz słów kluczowych wraz z numerami wszystkich haseł, w których dany wyraz pojawia się.

Autorzy we *Wstępie* zauważają, że część czeskich paremii nie ma swoich ekwiwalentów w językach wschodniosłowiańskich. Jak piszą, najwięcej takich przykładów jest w języku białoruskim, gdyż w zebranych przez nich materiale ponad 50 zachodniosłowiańskich przysłów i porzekadeł nie ma w nim swoich ekwiwalentów. Zgodnie z zapowiedzią, zastąpić je powinien zapisany kursywą dosłowny przekład z języka czeskiego. Niestety, w żadnym z artykułów hasłowych taki zapis nie pojawia się i w związku z tym czytelnik nie ma pewności, która z podanych paremii wschodniosłowiańskich jest ekwiwalentem, a która jedynie tłumaczeniem z języka czeskiego.

Na uwagę i podkreślenie zasługuje duża liczba synonimicznych przysłów w językach wschodniosłowiańskich, a zwłaszcza w języku białoruskim. Autorzy słownika bardzo skrupulatnie je odnotowują i niektóre z jednostek czeskich mają po trzy lub cztery synonimiczne ekwiwalenty. Tak bogaty materiał pozwala zobaczyć bogactwo paremii w językach wschodniosłowiańskich, a także stać się punktem wyjściowym do dalszych analiz. Omawiany słownik jest wartościowym opracowaniem, bardzo dobrze wpisuje się w nurt badań porównawczych oraz uzupełnia inne opracowaniami poświęconymi paremii oraz frazeologizmom w językach wschodnio- i zachodniosłowiańskich (m.in. E. Mrhačová, M. Balowski, M. Pančíková, M. Hrabal, A. Měškank, J. Pomierska, *Západoslovanské paremiologické dědictví*, Ostrava 2010; E. Mrhačová, M. Balowski, M. Hrabal, A. Měškank, M. Pančíková, *Západoslovanská rčení*, Ostrava 2016).

Jadwiga Tarsa, Opole